

انتشارات دانشگاه تهران

توسعه روستایی؛ اولویت بخشی به فقرا

○ رابرت چمبرز
○ مصطفی ازکیا

مسئله فقر روستایی در کشورهای در حال توسعه، نوعی بی‌عدالتی و قهری به حقوق جامعه روستایی محسوب می‌شود. نویسنده کتاب با ارائه چنین نقطه‌نظری، مفاهیم غالب و مسلط بر آراء و نظریه‌های مربوط به توسعه‌نیافتگی روستایی در کشورهای جهان سوم را مردود می‌شمارد. موضوع اصلی کتاب حول این نکته دور می‌زند که اغلب محققان، دانشگاهیان، کارگزاران و مسؤولان اجرایی توسعه روستایی - که نه فقیرند و نه روستایی - واقیعت‌های فقر جامعه روستایی را به درستی و آنگونه که هست در نمی‌یابند. نویسنده، این قبیل متخصصان توسعه روستایی را که با واقیعت‌های ریشه‌ای زندگی روستایی بیگانه‌اند، خارجی Outsiders می‌خواند و مدعی است که اغلب کوششی این که از طریق این متخصصان شهرنشینی برای توسعه روستایی و محور فقر در جامعه روستایی صورت می‌گیرد، به دلیل ناسازگاری با واقیعت، دستاوردهای علمی مهمی ندارد.

دکتر چمبرز نویسنده کتاب، محققان، دانشمندان و مدیران اجرایی را به دلیل این که دانش روستایی را مورد توجه قرار نمی‌دهند، ملامت می‌کند. او از یک حرفه‌گرایی جدیدی سخن به میان می‌آورد که در آن دگرگونی‌های بنیادی در وجه‌نظر و عقاید ارزشها و رفتار مصلحان توسعه روستایی به عمل آمده است و معتقد است که برای ریشه‌کن کردن فقر باید به اعمال واقع‌گرایانه‌ای دست زد. این کتاب همه کسانی را که با توسعه روستایی سر و کار دارند به دلیل عدم درک واقعی از واقیعت‌های جامعه روستایی مورد انتقاد قرار می‌دهد و سعی در برقراری دیالوگ جدیدی با عاملان اجرای برنامه‌های توسعه روستایی دارد. در این کتاب نویسنده افاشاء‌گرایانه، که مایه‌ای از طنز نیز در آن نهفته است سوالاتی را درباره توسعه‌نیافتگی جامعه روستایی و مکانیزم‌های سلطه در قلمرو آن طرح و به تشریح آن پرداخته است. او خواننده را با خود قدم به قدم جلو برده و با دلایل روشن نشان می‌دهد که چرا به رغم اجرای برنامه‌های توسعه روستایی که بیش از چند دهه از عمر آن می‌گذرد هنوز فقر و گرسنگی بر جهان توسعه‌نیافته روستایی حکمفرماست و بیش از هر جنگ‌افزار پیشرفته و مرگباری کشتار می‌کند.

اگر به تاریخ این مؤسسه نگاه کنیم درمی‌یابیم که در ابتدا هدف آن رفع نیازهای آموزشی بوده است و سپس چاپ کتاب‌های پژوهشی به وظایف انتشارات دانشگاه تهران افزوده شده است

بخش خصوصی، تحرک و انعطاف‌پذیری بسیاری دارد که در بخش دولتی به چشم نمی‌خورد، اما در عوض سرچشمه علم و تخصص در دانشگاه قرار دارد که بخش خصوصی وامدار آن است

بخش مهمی از فعالیت‌های انتشارات دانشگاه تهران به سمت چاپ کتاب‌های تحقیقاتی استادان و رفع نیازهای پژوهشی دانشجویان به ویژه در مقطع کارشناسی ارشد و دکتری سوق داده شود. لذا اگر به تاریخ این مؤسسه نگاه کنیم در می‌یابیم که در ابتدا هدف آن رفع نیازهای آموزشی بوده است و سپس انتشار متونی که حاصل تحقیق و پژوهش بوده‌اند، به عبارت دیگر چاپ کتاب‌های پژوهشی به وظایف انتشارات دانشگاه تهران افزوده شده است. ضمن اینکه همان طور که قبلاً اشاره کردم انتشارات همیشه وظیفه چاپ متون کهن را نیز برعهده داشته است.

○ همان گونه که گفتید، انتشارات دانشگاه تهران، در زمان تأسیس تقریباً بلارقیب بود، اما در حال حاضر و بنا به دلایل مختلف، شاهد هستیم که صنعت نشر کشور به شدت دگرگون شده است. نزدیک به ۳ هزار ناشر در کشور وجود دارد که از آن میان حدود ۱۳۰۰ ناشر فعالیت مستمر دارند. در حال حاضر وضعیت به گونه‌ای است که ظرفیت چاپخانه‌ها نیز تکمیل است و نشر کشور در حال حرکت به سمت تخصصی شدن است. بر اثر این رخدادها انتشارات دانشگاه تهران چه تغییری را ممکن است در وظایف خود بوجود آورد؟ بویژه این که برخی از نیازهایی که در ابتدا برآوردن آنها از وظایف انتشارات دانشگاه تهران بود، در حال حاضر توسط ناشران بخش خصوصی و دولتی بر آورده می‌شود. در این شرایط شما چه فضایی را برای انتشارات دانشگاهی و به ویژه دانشگاه تهران ترسیم می‌کنید؟

براساس چه تعریفی و با چه هدفی به کار آغاز کرد و در طول این سال‌ها آن هدف موردنظر چه میزان ثابت مانده و احیاناً تا چه حد تغییر یافته است؟

- به طور کلی می‌توان گفت که نقش کتاب در فرآیند آموزش، نقشی است که از همان ابتدا شناخته شده بود (آن زمان هنوز پژوهش‌چندان مورد توجه قرار نگرفته بود). دانشجو برای تحصیل خود نیاز به کتاب داشت و هر استادی که درباره تخصص علمی خود به نتایجی می‌رسید کتابی درباره آن می‌نوشت یا در کتاب‌های خارجی مطلبی را ملاحظه می‌کرد و احساس می‌کرد که این مطلب می‌تواند کمکی به دانشجویان بنماید، آن را ترجمه می‌کرد. این کتاب‌ها باید منتشر می‌شدند و وظیفه اداره نشر نیز چاپ آنها بود. بعدها انتشار متون کهن نیز که براساس آیین‌نامه جزیی از وظایف آن اداره بود موردتوجه قرار گرفت. انتشار متون کهن تصحیح شده از آن پس همواره مورد توجه بوده است، البته این بخش از فعالیت مؤسسه اقتصادی نیست و صرفاً به عنوان یک وظیفه فرهنگی به آن نگریسته می‌شود. انتشار این گونه آثار کاری است که ناشران دیگر از انجام آن خودداری می‌کنند. اما انتشارات دانشگاه تهران براساس اساسنامه خود موظف به چنین کاری شده است. در حال حاضر دانشگاه تهران گنجینه نسخ کتب خطی است و در مواردی که استادان تصمیم به احیای آنها می‌گیرند انتشارات دانشگاه حاصل کار آنان را در اختیار دانشجویان و عموم قرار می‌دهد. پس از اینکه آموزش عالی غیر از مسأله آموزش مسأله پژوهش را نیز جزو وظایف دانشگاه محسوب کرد تصمیم بر این گرفته شد که